

بررسی تطبیقی ضمان ناشی از فعل غیر و آثار حاکم بر آن در حقوق ایران و فرانسه

دکتر سید رضا باقری^۱ / فاطمه نقیبه علمداردهی^۲

* تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۵/۰۵ / تاریخ پذیرش ۱۴۰۰/۰۵/۳۱

چکیده

ضمان ناشی از فعل غیر معمولاً بر عهده اشخاصی قرار می‌گیرد که چون فعالیت دیگری را راهبردی می‌کنند، دارای بهترین موقعیت برای پیش بینی خسارات ناشی از چنین فعالیتی و زیر پوشش بیمه قرار دادن آن هستند. به همین دلیل در این حوزه از مسئولیت شرایط مرسوم ضمان، تعدیل شده است. در حقوق کشور فرانسه تا سال ۱۹۹۱ مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر استثنایی تلقی می‌گردید و ماده ۱۳۸۴ قانون مدنی فرانسه در مورد برخی از مصادیق مسئولیت ناشی از عمل غیر به صورت استثنایی و محدود تفسیر می‌گردید. از آن سال به بعد با تفسیر دیوان، استثناء تبدیل به قاعده شد. بر خلاف حقوق جزا، در مسئولیت مدنی گاه شاهد هستیم که شخص مسئول جبران خسارتی می‌شود که خود او در ایجاد آن دخالتی نداشته است. چنین مسئولیتی برای بی گناهان خلاف اصل است، لذا در هر مورد این پرسش مطرح می‌شود که چرا باید شخصی مسئول خطای دیگران قرار گیرد؟ پاسخ دقیق این سؤال را باید در هر مورد جداگانه داد، ولی به اجمال می‌توان گفت این دو مصلحت مبنای مسئولیت شخص نسبت به اعمال دیگران قرار می‌گیرد: ۱- برای این که زیان دیده با اعسار یا ورشکستگی مسبب اصلی روبرو نشود و ضرری جبران نشده باقی نماند. قانونگذار تنها کسانی را که به نوعی در راه ورود خسارت دخالت داشته‌اند مسئول قرار می‌دهد. مسئولیت تضامنی این گروه در برابر زیان دیده، خطر پایمال شدن حق او را کاهش می‌دهد. نظیر مسئولیت تضامنی غاصبان با کسی که مال دیگری را تلف کرده است. ۲- برای این که شخص نسبت به رفتار کسانی که با نظارت و هدایت او به کاری می‌پردازند یا به حکم قانون به او سپرده شده‌اند احساس مسئولیت کند و در بازرسی و نظارت خود اهمال نرزد. نظیر مسئولیت ولی نسبت به اعمال کودکان و مسئولیت کارفرما نسبت به خساراتی که کارگران به دیگران می‌زنند.

واژگان کلیدی: ضمان، مسئولیت مدنی، فعل غیر، حقوق ایران و فرانسه.

^۱ استادیار و عضو هیأت علمی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه روزبهان ساری. (نویسنده مسئول)

civildroit@yahoo.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه روزبهان ساری.

naqibfateme76@gmail.com

مقدمه

مسئولیت مدنی یا ضمان ناشی از فعل غیر به عنوان استثنائی بر اصل شخصی بودن مسئولیت، در موارد پراکنده و طی قوانین گوناگون در حقوق ایران و برخی از کشورها، خاصه فرانسه پیش بینی شده است. ضمان ناشی از فعل غیر در مقابل اصل شخصی بودن مسئولیت قرار می گیرد. مفهوم قاعده شخصی بودن مسئولیت این است که هر شخص، خود مأخوذ به اعمال مقصرانه است که مرتکب شده است. (ماده ۱۳۸۲ ق. م. ف و ماده ۱۰ ق. م. م) بر این مبنا، در مسئولیت مدنی نیز این فاعل فعل زیانبار است که اصولاً باید مسئول باشد. تجاوز از این قاعده نیازمند دلیل بوده و باید مسئولیت را بر ذمه فاعل فعل زیانبار تحمیل کرد. با وجود این در مواردی قانونگذار مسئولیت ناشی از فعل غیر را به دوش شخص دیگری بار نموده است. فلسفه این مسئولیت حمایت از اشخاص ضعیف در برابر اشخاص قوی است. یکی از تدابیر برای این که خسارت جبران نشده باقی نماند، ایجاد و گسترش مسئولیت های ناشی از عمل غیر می باشد. سه نوع فعل ممکن است موجب مسئولیت مدنی شود: فعل شخص، فعل اشیاء و فعل اشخاص دیگر. قاعده بر این است که هر کس مسئول خطاهای خویش باشد، بنابراین مسئولیت ناشی از فعل شخص اصل بوده و تابع قواعد عمومی است. لکن مسئولیت ناشی از فعل اشخاص دیگر حالت استثنایی داشته و برخلاف قاعده است و به این صورت است که در موارد استثنایی رفتار اشخاص دیگر می تواند برای شخص ایجاد مسئولیت نماید. مبانی مسئولیت به سه دسته تقسیم می شود: ۱- مسئولیت ناشی از فعل دیگری به علت تقصیر: در واقع این مسئولیت مبتنی بر تقصیر شخصی است، با این تفاوت که در این نوع مسئولیت، شخص مباشر، واسطه زیان قرار می گیرد و به دلیل مسامحه و کوتاهی (تقصیر) در نگهداری یا تربیت مسئول واقع می شود. ۲- مسئولیت ناشی از فعل غیر به علت تقصیر مفروض یا اماره تقصیر: در این مسئولیت اماره تقصیر، مدعی را از اثبات تقصیر مدعی علیه معاف می نماید اما امکان اثبات خلاف آن وجود دارد. ۳- مسئولیت محض: طبق این مبنا در حقوق فرانسه به حکم قانون برخی افراد به خودی خود مسئولیت فعل یا تقصیر دیگری را به عهده دارند، بدون این که خود مرتکب تقصیری شده باشند. در نظام حقوقی ایران و فرانسه مصادیق فراوانی از مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر به چشم می خورد. این مسئولیت یکی از تدابیر موجود در حقوق مسئولیت مدنی است تا زیان دیده به جبران کامل خسارات خویش دست یابد. در حقوق فرانسه مسئولیت مزبور، که تا چند دهه قبل به صورت استثنایی بر اصل شخصی بودن تلقی می گردید، خود تبدیل به یک قاعده و اصل شده است و رویه قضایی فرانسه امروزه صراحتاً این نوع مسئولیت را به عنوان یک اصل معرفی می نماید. از آثار علمی این تغییر نگرش، این است که باب جدیدی در ادبیات حقوق مسئولیت مدنی باز شده تا شرایط و احکام مشترک این نوع از مسئولیت استخراج و مدون

گردد در حالی که در حقوق ایران چنین قاعده ای نیست و به تبع فقدان این قاعده، احکام و شرایط مشترک چنین مسئولیتی در حقوق ایران تبیین نگردیده است. با این وجود، مطالعه انگیزه تغییر ذائقه حقوق فرانسه مبنی بر تلقی یک استثناء به عنوان یک قاعده نشان می دهد که همان دغدغه هایی که در حقوق فرانسه وجود داشته است، مانند حمایت از فاعل فعل زیان بار و زیان دیده، در حقوق ایران نیز می تواند وجود داشته باشد. به عبارتی اندیشه ای که در حقوق مسئولیت مدنی مدرن فرانسه جاری شده و آن جلوگیری از تضییع حق زیان دیده است، در حقوق ایران نیز با تفسیر موسع از مصداق های موجود و با تکیه به قواعدی مانند حرمت جان و مال دیگران قابل انتظار است تا در آینده بتوان به قاعده ای کلی در این زمینه دست یافت. در متون فقهی، اندیشه حرمت مال و جان انسان ها چندان قوی است که یکی از قواعد فقهی را تشکیل می دهد و همین امر اقتضاء دارد تا مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر، که نوعاً به صورت تعهد مالی با موضوع جبران خسارت است، بتواند با شرایطی بر دیگری تحمیل گردد. نکته دیگر این که مهم ترین ضابطه ای که در حقوق فرانسه برای تحمیل این مسئولیت بر دوش دیگران مطرح شده، وجود اقتداری است که شخصی ممکن است بر روی شخصیت یا فعالیت دیگری داشته باشد. در مصادیق موجود در حقوق ایران نیز در مواردی چون ماده ۷ و ۱۲ ق. م. م می توان این ضابطه را مشاهده نمود. بنابراین به جای بررسی مورد به مورد مصادیق مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر و تشتت عقاید در این زمینه، به نظر می رسد ایجاد قاعده ای که شرایط و ضوابط آن نیز مشخص باشد، یک ضرورت است. به همین دلیل انتظار می رود تا مقنن به جای بیان مصادیق مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر در قوانین پراکنده با بیان اصول و قواعد کلی آنها اقدام به ایجاد نوعی قاعده در زمینه مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر نماید.

۱- مفاهیم

۱-۱- ضمان

ضمان در لغت معنای مختلفی دارد که یکی از آنها به معنی تضمین چیزی از سوی شخصی است و در تاج العروس این گونه بیان شده: «ضَمِنَ الشَّيْءَ وَ ضَمِنَ بِهِ، كَعَلِمَ ضَمَانًا وَ ضَمْنًا، فَهُوَ ضَامِنٌ وَ ضَمِينٌ كَقَلَّةٍ». و همچنین به معنی پذیرفتن، پناه دادن و ملتزم شدن به چیزی یا امری می باشد. (زیبیدی واسطی و همکاران، ۱۴۱۴، ۳۷۸) در لسان العرب این چنین آمده است: «الضمان ضَمِنَ الشَّيْءَ وَ بِهِ ضَمْنًا وَ ضَمَانًا كَقَلَّ بِهِ»، و به معنای تضمین شی یا چیزی از طرف شخصی و همچنین به معنای کفالت و ملتزم شدن نیز است. (ابن منظور، ۱۴۱۴، ۲۵۷) «ضمان» مصدر، و در لغت به

معنای «در برداشتن» است؛ زیرا در باب ضمان آنچه در ذمه مدیون است، در ذمه دیگری قرار می‌گیرد؛ یعنی ذمه ضامن آنچه را که در ذمه مضمون عنه بوده است در بر خواهد گرفت. (طاهری، ۱۴۱۸، ۴۲۸) قانون مدنی در ماده ۶۸۴ آن را چنین تعریف کرده است: «عقد ضمان عبارت است از این که شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است به عهده بگیرد». در واقع تعریف عقد ضمان به یکی از آثار آن است؛ زیرا به عهده گرفتن دین از سوی ضامن، یکی از آثار عقد ضمان است نه خود عقد ضمان؛ چرا که عقد ضمان، تنها به ایجاب ضامن محدود نشده و باید از قبول مضمون له نیز در آن یاد شود. و اثر عقد ضمان نیز تنها به عهده گرفتن دین نیست بلکه در نتیجه تراضی، طلب مضمون له از مدیون نیز ساقط می‌گردد (ماده ۶۹۸ ق. م) و به خاطر همین دو اثر است که در حقوق شیعه ضمان به «نقل ذمه به ذمه» تعبیر می‌شود.

۱-۲- مسئولیت مدنی

واژه مسئولیت در لغت، به معنای اجباراً پذیرفتن و موظف بودن است. همچنین مسئولیت مصدری جعلی از مسئول و از ریشه «سأل یسأل» به معنای بر عهده گرفتن، ملتزم شدن و کفیل شدن و موظف بودن به انجام دادن امری آمده است. (معین، ۱۳۷۱، ۴۰۷) تعریف مسئولیت مدنی از دیدگاه حقوقدانان فرانسوی، عبارت است از وظیفه ای که بر عهده، یک مسئول نهاده شده است، تا زیان های وارده به دیگری را جبران نماید. (ژوردن، ۱۳۸۴، ۱۷) در واقع، انسان وقتی از نظر مدنی مسئول تلقی می‌شود، که ملزم باشد آثار و نتایج ضرر وارده به دیگری را جبران نماید. (لوراسا، ۱۳۷۵، ۲۲) حقوقدانان ایران، نیز مسئولیت مدنی را این چنین تعریف نموده اند که، مسئولیت شخص به جبران خسارت که از رفتارهای زیان بار ناشی شده باشد، را مسئولیت مدنی گویند. (ره پیک، ۱۳۸۷، ۴۶) به عبارت دیگر مسئولیت مدنی هنگامی ایجاد می‌شود که شخص، ملزم به ترمیم نتایج خسارتی باشد، که به شخص دیگر وارد آمده است.

۱-۳- ضمان ناشی از عمل غیر

حقوق مسئولیت مدنی در عین حال که توجه به جبران کامل خسارات دارد، از اخلاق نیز متأثر است. حال اگر به بهانه «قاعده» بودن مسئولیت ناشی از عمل غیر و به بهانه جبران کامل خسارات زیان دیده، نتایج عمل فاعل فعل زیان بار بر دیگری بار گردد، امنیت حقوقی از جامعه رخت بر می‌بندد. بنابراین قاعده باید دارای مفهوم خاصی باشد. مفهوم قاعده کلی مسئولیت ناشی از فعل غیر که در رأی ۱۹۹۱ مطرح شده، این است که هر جا حقوق به شخص اقتدار دهد تا از شخصی مراقبت کند یا فعالیت دیگری را هدایت کند و کنترل نماید مسئول خساراتی است که از فعل

شخص تحت مراقبت یا کنترل وارد شده است، حتی اگر در قانون به عنوان مصداق ذکر نشده باشد. بنابراین منظور از این قاعده این نیست که بدون ضابطه بتوان مسئولیت خطای شخصی را بر دیگری تحمیل نمود. بلکه این امر بدیهی است که وقتی شخصی اقتدار بر مواظبت و مراقبت دیگری دارد و یا حق کنترل فعالیت دیگری را داشته باشد، باید مسئولیت اعمال شخص تحت کنترل را نیز تحمل کند.

۲- پیشینه

مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر در فعالیت تجاری شرکت‌های تجاری نیز جریان دارد. و بخشی از آن در مسئولیت مدنی شرکت به عنوان شخص حقوقی به واسطه اعمال مدیران و همچنین مسئولیت مدیر عامل و هیأت مدیره به نسبت یکدیگر و مسئولیت مدنی شرکت‌های مادر به نسبت شرکت تابعه و یا مسئولیت شرکت در برابر اشخاص ثالث و مسئولیت شرکت به واسطه تخلف مدیران از مقررات و اساسنامه و معاملات ممنوعه، در قانون تجارت و اصلاح لایحه قانون تجارت پیش‌بینی شده است. که به واسطه آنها، شرکت به عنوان یک شخص حقوقی مسئولیت مدنی جبران خساراتی را به عهده می‌گیرد که ناشی از فعل مدیر، هیأت مدیره و سایر افراد مرتبط با شرکت‌های تجاری است. حتی پیش‌نویس لایحه جدید قانون تجارت نیز مقرراتی را در این خصوص وضع نموده و مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر در شرکت تجاری را به رسمیت شناخته است.

قواعد کلی برای استنباط نهاد حقوقی «مسئولیت مدنی قراردادی ناشی از عمل غیر» در فقه نیز وجود داشته و می‌توان به کمک آن قواعد، احکام حقوقی مسائل مطرح شده را استنتاج نمود. در همین راستا دکترین حقوقی در ایران نیز توانسته با بهره‌گیری از فقه و حقوق تطبیقی و با استفاده از تجربه دیگر کشورها به ویژه فرانسه با تفسیر برخی از مواد قانونی موجود، اقدام به طرح نهاد حقوقی «مسئولیت مدنی قراردادی ناشی از عمل غیر» نماید. در قانون مدنی ایران به این مسئولیت اشاره صریحی نشده است، ولی همانند فرانسه برخی مواد قانونی وجود دارد که می‌تواند متضمن همان تحلیل‌های موجود در دکترین آنجا باشد.

در کامن‌لا، این مسئولیت با عنوان‌های ویژه مانند تجاوز و مزاحمت و اهانت و جعل، مطرح می‌شود ولی در نظریه‌های جدید، نویسندگان کوشیده‌اند که از قالب محصور و سنتی خارج شوند و نظریه عمومی مسئولیت را ارائه کنند. مؤلفان قدیم فرانسه که تحت تأثیر حقوق دانان کلیسا قرار گرفته بودند، از قرن شانزدهم به اتکای قانون اکویلیا بر آن شدند که در ردیف دعوی کیفری که به نام پادشاه اقامه می‌گردید و منجر به مجازات متهم می‌شد، مجنی علیه بتواند تمامی زیان

خود را به وسیله اقامه دعوی مدنی از مرتکب مطالبه کند. در حقوق مدنی فرانسه، مسئولیت مدنی مانند مسئولیت کیفری با تفکیکی که از یکدیگر پیدا نمودند بر مبنای تقصیر استوارند و زیان زننده مجرم چنانچه در عمل خلاف قانون خود، لاقلاً، مرتکب بی احتیاطی شده باشد، ضامن جبران آن خواهد بود. نظر مزبور مبنای اساسی ماده‌ی ۱۳۸۲ قانون مدنی فرانسه قرار گرفت. از اواخر قرن نوزدهم یعنی از سال ۱۸۸۰ میلادی نظریه تقصیر در مسئولیت مدنی مورد انتقادهای شدید قرار گرفت. بدین طریق مسئولیت ذاتی که بر اساس تقصیر پایه‌گذاری شده بود به مسئولیت حقیقی خارجی (نظریه علیت) که بر مبنای عمل مادی استوار است، تبدیل گردید و حقوقدانان ماده‌ی ۱۳۸۲ قانون مدنی فرانسه را تفسیر وسیع نموده و با نظریه مسئولیت حقیقی خارجی تطبیق دادند. اما نظریه مسئولیت حقیقی خارجی دوامی پیدا نکرد و تفسیر وسیع ماده مذکور که ایجاد شده بود؛ از طرفی، منطبق با تفسیر ساده نبود و از طرف دیگر، با روح قانون مدنی فرانسه سازگاری نداشت. علاوه بر آن که افکار عمومی به نوشته‌های نویسندگانی که از نظریه تقصیر پیروی می‌نمودند، مأنوس بودند. (کاتوزیان، ۱۳۸۷، ۳۵-۳۴) به دنبال آن نظریه دیگر به نام «تساوی علل» مطرح شد که مورد توجه بعضی از قوانین قرار گرفت؛ مانند قانون ۹ آوریل ۱۸۹۸ راجع به حوادث کار.

۳- اقسام ضمان

ضمان سه نوع است که فقیهان شیعه دو نوع آن را مطرح کرده‌اند و نوع سوم نیز میان فقیهان اهل سنت معروف است. نوع اول: نقل مال از ذمه مضمون عنه (بدهکار) به ذمه ضامن که این همان ضمان اصطلاحی نزد فقیهان شیعه است. نوع دوم: تعهد ضامن نسبت به پرداخت مالی که در ذمه مضمون عنه است؛ این ضمان باعث انتقال مال از ذمه بدهکار به ذمه ضامن و برائت ذمه بدهکار نمی‌شود. نوع سوم: ضمیمه کردن ذمه ضامن به ذمه مضمون عنه؛ این نوع از ضمان بین فقیهان اهل سنت معروف است. بر این اساس هم در ذمه ضامن و هم در ذمه مضمون عنه بدهی وجود دارد و مالک می‌تواند حقیقش را از هریک از آنان بگیرد.

۳-۱- ضمان عقدی

ضمان مصدر می‌باشد و به معنای در برداشتن است، زیرا در ضمان آنچه در ذمه مدیون است در ذمه دیگری قرار می‌گیرد، و ذمه ضامن آنچه را که در ذمه مضمون عنه بوده در برخواهد گرفت. بسیاری از علماء عامه بر آنند که نون ضمان زائد می‌باشد و کلمه ضمان مشتق از ضم است و ذمه

مدیون به ذمه دیگری ضمیمه و پیوست می شود، بنابراین ضمان عقدی افاده اشتراک دو ذمه را نسبت به یک دین می نماید، و ضامن و مضمون عنه در مقابل مضمون له، مدیون می شوند.

ضمان عقدی چنان که ماده ۶۸۴ قانون مدنی می گوید: « عبارت است از این که شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است به عهده بگیرد». دکتر امامی نیز آن را نوعی از انتقال دین می دانند. همان گونه که گفته شد، ضمان عبارت است از التزام به پرداخت اختیاری یا قهری مالی به یک شخص. در ضمان عقدی اثر عقد، تعهد به پرداخت است. منشأ ایجاد ضمان معاوضی نیز عقد است و از این جهت با ضمان عقدی وجه مشترک دارد؛ اما باید توجه داشت که در عقد ضمان، تعهد اثر مستقیم است، در حالی که در عقود معوض تملیکی همچون عقد بیع، تعهد به تسلیم اثر غیر مستقیم و تبعی عقد به شمار می آید. در عقود معوض تملیکی، انتقال مالکیت، اثر مستقیم عقد است که با وقوع عقد و بدون واسطه تحقق می یابد؛ اما تسلیم تعهدی است که باید ایفا شود. به عنوان مثال، تملیک عین در عقد بیع و تملیک منافع در عقد اجاره، اثر مستقیم عقد است و تعهد به تسلیم مبیع از سوی بایع و نیز تعهد به تسلیم عین مستأجره برای استیفاء منفعت از جانب موجر، اثر تبعی و غیر مستقیم آن می باشد.

۳-۲- ضمان قهری

ضمان قهری عبارت است از مسئولیت به انجام امری و یا جبران زبانی که کسی در اثر عمل خود به دیگری وارد آورده است. چون مسئولیت مزبور در اثر عمل قضائی و بدون قرارداد و عقد حاصل می شود آن را قهری می گویند. قانون مدنی در ماده ۳۰۷ این امور را موجب ضمان قهری می داند: ۱- غصب و آنچه که در حکم غصب است ۲- اتلاف ۳- تسبیب ۴- استیفاء. و در تعریف برخی حقوقدانان این چنین منعکس شده است که، ضمان قهری عبارت است از مسئولیت انجام امری یا جبران ضرری که بدون وجود هرگونه قرارداد و عقدی بین اشخاص به طور قهری و به حکم قانون حاصل می شود، و چون مسئولیت مزبور در اثر عمل قضایی و بدون قرارداد و عقد حاصل می شود، آن را قهری می گویند. به هر حال، ضمان قهری مرادف با مسئولیت مدنی در اصطلاح جدید و الزامات خارج از قرارداد است.

۳-۳- ضمان معاوضی

ضمان معاوضی عبارت است از التزام به پرداخت اختیاری یا قهری مالی به یک شخص. در ضمان عقدی اثر عقد، تعهد به پرداخت است. منشأ ایجاد ضمان معاوضی نیز عقد است و از این جهت با

ضمان عقدی وجه مشترک دارد؛ اما باید توجه داشت که در عقد ضمان، تعهد اثر مستقیم است، در حالی که در عقود معوض تملیکی همچون عقد بیع، تعهد به تسلیم اثر غیرمستقیم و تبعی عقد به شمار می‌آید. در عقود معوض تملیکی، انتقال مالکیت، اثر مستقیم عقد است که با وقوع عقد و بدون واسطه تحقق می‌یابد؛ اما تسلیم تعهدی است که باید ایفا شود. به عنوان مثال، تملیک عین در عقد بیع و تملیک منافع در عقد اجاره، اثر مستقیم عقد است و تعهد به تسلیم مبیع از سوی بایع و نیز تعهد به تسلیم عین مستأجره برای استیفاء منفعت از جانب موجر، اثر تبعی و غیرمستقیم آن می‌باشد. (انصاری، ۱۳۸۴، ۲۷)

۴- انواع مسئولیت مدنی

سه قسم مسئولیت مدنی وجود دارد که از لحاظ فعل زیان بار با یکدیگر فرق دارند. نوع عادی آن مسئولیت ناشی از عمل شخص است. نوع دوم مسئولیت عبارت است از مسئولیت ناشی از عمل دیگری و بالاخره نوع سوم مسئولیت که مسئولیت ناشی از اشیاء است.

۴-۱- مسئولیت ناشی از عمل شخص

در این نوع مسئولیت انسان جوابگوی عمل زیان باری است که شخصاً مرتکب گردیده است و این عمل شخصی مبتنی بر مجازات تقصیر می‌باشد. عمدتاً تعریفی که حقوقدانان از تقصیر کرده اند بدین قرار می‌باشد که، تقصیر عبارت است از یک اشتباه در رفتار که به فاعل آن قابل استناد و انتساب باشد. و از این تعریف استنباط می‌شود که تقصیر شامل دو عنصر است. یکی عنصر مادی، و دیگری عنصر معنوی یا روانی.

الف- عنصر مادی تقصیر: برای تحقق تقصیر، باید رفتاری در عرصه جهان خارج وجود داشته باشد. یعنی بدین معنی که شخصی مقصر شناخته می‌شود که یک رفتار مادی معینی از او سر زده باشد. در حالی که نتایج زیان بخش ممکن است ناشی از یک عمل مثبت (اقدام به کاری) و یا ناشی از یک عمل منفی (خودداری از انجام کاری) باشد. بعضی تا حدی ابا دارند از این که ترک فعل را تقصیر به شمار آورند. (محقق داماد، ۱۳۷۴، ۱۲۱)

ب- عنصر معنوی یا روانی تقصیر: اراده فاعل زیان ممکن است دو مرحله داشته باشد، که تقصیر الزاماً به حسب آن که فعل زیان آور به منظور ایجاد خسارت یا عدم ایجاد آن صورت گرفته است صورتی متفاوت به خود می‌گیرد:

اول- خطا یا تقصیر عمدی: به تقصیر عمدی در مسئولیت قراردادی، سوء نیت و در مسئولیت کیفری، جرم می‌گویند. تقصیر عمدی زمانی تحقق می‌یابد که فاعل زیان، خواهان وارد آوردن زیان باشد.

دوم- تقصیر غیر عمدی یا تقصیر ناشی از بی‌احتیاطی و یا غفلت: این نوع تقصیر در مسئولیت قراردادی، تقصیر بدون سوء نیت و در مسئولیت ناشی از جرم، تقصیر شبه جرم خوانده می‌شود.

۴-۲- ضمان یا مسئولیت مدنی در کتب آسمانی

مسئولیت در قرآن خاص انسان است. این که بیان شده مسئولیت خاص انسان می‌باشد برای آن است که از نظر جامعه شناسی به دورانی از زندگی بشر می‌رسیم که در آن حیوانات مسئول شناخته شده‌اند و حتی کتاب‌های مذهبی نظیر تورات حیوان را مسئول دانسته‌اند. (قاسم زاده، ۱۳۸۵، ۸۹) تورات در فصل بیست و یکم از سفر خروج می‌گوید که، اگر گاو نر، زن و مردی را شاخ بزند که باعث مرگ شود، گاو را سنگسار می‌کنند و گوشت او را نیز نمی‌خورند و صاحب گاو بری است؛ ولی اگر گاو ماده شاخ زن باشد و به صاحب آن این صفت گاو را خبر داده باشند و آن را نگاه نداشته باشد و گاو، زن یا مردی را بکشد گاو را سنگسار می‌کنند و صاحب گاو را می‌کشند. از این حکم تورات بر می‌آید که، این سنگسار کیفری است عبرت انگیز که برای گاوان دیگر می‌تواند باشد. همچنین مسئولیت ناشی از این عمل گاو برای صاحب گاو، مسئولیت ناشی از عمل اشیاء است که تدارک خسارت مادی یا معنوی نیست؛ تدارک خسارت در این جا اگر با تقصیر همراه نباشد فقط سنگسار کردن گاو است و اگر با تقصیر همراه باشند سنگسار کردن و کشتن صاحب گاو است. با آنکه تورات از نظر تاریخ شاید نخستین کتابی باشد که تفاوتی میان قتل عمد و قتل غیر عمد قائل شده است، در این حکم با اماره‌ای غیرقابل رد، اهمال یا اغفال دارنده گاو و شاخ زن را بر عمد حمل کرده و او را محکوم به سلب حیات شناخته است. (وحدتی شبیری، ۱۳۸۵، ۸۶)

همچنین یکی از مآخذ اثبات مسئولیت مدنی قرآن کریم است. آیات قرآنی ناظر به احوال شخصی و معاملات و کیفر جرائم است و در آغاز در هر مورد که شخص ناگریز از جبران خسارت دیگری باشد می‌گویند در برابر او مسئولیت مدنی دارد. در فقه نیز قاعده لاضرر مبنای مسئولیت مدنی است. مسئولیت، لازمه داشتن اختیار است. انسان آزاد و عاقل از پیامد کارهای خویش آگاه و مسئول آن است. به همین جهت پاره‌ای از نویسندگان قدرت غیرمسئول را ظالمانه، و انسان بی‌مسئولیت را عامل آشفستگی دانسته‌اند. بنابراین مسئولیت شخص نسبت به جبران خسارت ناشی از اعمال خود

امری طبیعی و موافق قاعده است. به عبارت دیگر هر کس به دیگری خسارتی زند باید آن را جبران کند. (کاتوزیان، ۱۳۷۰، ۵۰)

۵- مصادیق ضمان ناشی از عمل غیر در حقوق فرانسه

در حقوق فرانسه، ماده ۱۳۸۶ ق. م در بیان مصادیقی از مسئولیت ناشی از فعل غیر مقرر می دارد: « شخص نه تنها مسئول خسارات ناشی از عمل خود است بلکه مسئول خسارات ناشی از عمل کسانی هم که وی پاسخگوی آنها می باشد یا مسئول خسارات ناشی از اشیاء تحت مراقبت خود نیز هست. با این وجود، کسی که کلاً یا جزئاً مال غیر منقولی را در تصرف دارد، و در آن آتش سوزی رخ می دهد، در مقابل اشخاص ثالث مسئول نیست، مگر این که خسارت در اثر تقصیر وی یا تقصیر اشخاصی که وی مسئول آنهاست، باشد». این مقرر در مورد رابطه بین مالکین و مستأجرین که مشمول مواد ۱۷۳۳ و ۱۷۳۶ قانون مدنی می باشد، اعمال نمی گردد. پدر و مادر تا زمانی که اختیارات والدینی خویش را اعمال می کنند، متضامناً مسئول جبران خسارتی هستند که ناشی از اعمال کودکان آنهاست که با ایشان زندگی می کنند. کارفرمایان و متبوعین مسئول پرداخت خسارات ناشی از اعمال کارکنان و تابعین خود در انجام وظایفی که به آنها محول ساخته اند، می باشند. معلمین و صنعتگران مسئول خسارت ناشی از اعمال دانش آموزان و شاگردان خود در زمانی که تحت مراقبت آنها هستند، می باشند. مسئولیت مزبور محقق می شود مگر این که پدر و مادر و صنعتگران ثابت کنند که نمی توانسته اند از عملی که منتهی به چنین مسئولیتی شده، ممانعت کنند. در مورد معلمین تقصیر، بی احتیاطی و مسامحه ای که علیه آنها ادعا می شود که سبب خسارت شده باید مطابق قواعد عمومی به وسیله خواهان در دادگاه ثابت شود. در حقوق فرانسه نه تنها در مواد ۱۷۳۰ و ۱۷۹۷ ق. م مسئولیت ناشی از عمل غیر مطرح شده است، بلکه موارد دیگری را نیز می توان به عنوان مسئولیت ناشی از عمل غیر مطرح نمود. (Bacache, 2007, 250) مانند ماده ۱۹۹۶ ق. م که وکیل اول می تواند مسئول اعمال وکیل دوم باشد. یا ماده ۱۹۵۳ ق. م که هتلداران را در مقابل مهمانان هتل مسئول اعمال کارگران هتل می داند. همچنین مسئولیت پزشک ناشی از عمل دیگری یا مسئولیت دولت ناشی از عمل قضات یا مسئولیت متصدی ناشی از عمل غیر در حمل و نقل هوایی نمونه های دیگری از مسئولیت ناشی از عمل غیر می باشد.

۶- دلایل مخالفان ضمان ناشی از عمل غیر در حقوق فرانسه

در یک نگاه سنتی مسئولیت ناشی از عمل غیر استثنایی بیش نیست. در این نزاع که مسئولیت ناشی از عمل غیر به عنوان یک قاعده تلقی شود یا استثناء، رژیم های حقوقی تردیدی به خود راه

نداده و آن را استثنایی بر اصل مسئولیت شخصی دانسته اند. به عنوان مثال، رویه قضایی فرانسه سالیان متمادی ماده ۱۳۸۶ را به عنوان استثنائی بر اصل مسئولیت شخصی می دانست و در نتیجه ماده مزبور را محدود و مضیق تفسیر می کرد. آرای زیادی در دیوان عالی فرانسه وجود دارد که حاکی از تنگ نظری قضات از گسترش مسئولیت ناشی از عمل غیر است. چنان که از شمول مسئولیت ناشی از عمل غیر به جز اشخاص مذکور در ماده ۱۳۸۶ خودداری می شد. به عنوان مثال، در ماده ۱۳۸۶ به مسئولیت پدر و مادر در مورد اعمال کودکشان اشاره شده است. حال در مواردی که اشخاص دیگری مانند پدر بزرگ یا مادر بزرگ یا مؤسساتی وظیفه نگهداری از طفل را بر عهده داشتند، قضات از پذیرش مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر خودداری می کردند. حتی در حقوق فرانسه که بعد از مرگ پدر و مادر قییم تعیین می گردد، با توجه به این که ماده ۱۳۸۶ فقط به پدر و مادر اشاره کرده و از مسئولیت قییم سخنی به میان نیاورده بود، عده ای معتقد بودند که مسئولیت قییم مشمول ماده ۱۳۸۶ ق. م نمی گردد.

نتیجه این طرز تفکر این می شد که اگر قییم در نگهداری از کودک مرتکب تقصیر می شد، زیان دیده زمانی می توانست خسارت دریافت دارد که تقصیر قییم را بر طبق قواعد عمومی یعنی ماده ۱۳۸۲ ق. م به اثبات رساند. در حالی که اگر مشمول ماده ۱۳۸۶ می شد، زیان دیده نیازی به اثبات تقصیر نداشت؛ زیرا در ماده ۱۳۸۶ مبنای مسئولیت والدین فرض تقصیر می بود و زیان دیده برای مطالبه خسارت از پدر و مادر نیازی به اثبات تقصیر نمی داشت. از این رو سال های زیادی طرز فکر حقوقدانان فرانسه این بود که مسئولیت ناشی از عمل غیر استثناء بوده و نیازمند تصریح قانونگذار می باشد. همین طرز تفکر در فقه قابل رؤیت است که در مورد خروج از قاعده وزر^۱ فقها معتقدند با فقدان دلیل باید به مورد نص بسنده نمود. (افشار منش و تارم، ۱۳۸۹، ۵۵)

مطالعه استدلال های دکترین نشان می دهد که می توان مجموعه استدلال های دکترین در عدم پذیرش مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر، به عنوان قاعده را به چند گروه تقسیم کرد. استدلال های ایدئولوژیکی و استدلال های تکنیکی و فنی در حقوق تعهدات. از نظر ایدئولوژیکی استدلال دکترین این بوده که اصل آزادی اشخاص اجازه نمی دهد تا مسئولیتی بی جهت بر دیگران بار گردد و مسئولیت فقط ناشی از فعل شخص به وجود می آید. از نظر مذهبی نیز این ایده وجود داشت که مسئولیت ناشی از فعل دیگران ناعادلانه و خطرناک است. از این جهت ناعادلانه است که اشخاص را مجبور می کند تا نتایج افعال زیان بار اشخاصی دیگر را بر عهده گیرند در حالی که

^۱ قاعده وزر یکی از قواعد فقهی استنتاجی است که می توان مفهوم آن را با اصل شخصی بودن مجازات ها در حقوق جزای عرفی منطبق دانست.

حتی ممکن است تقصیری نداشته باشند. وانگهی گسترش مسئولیت ناشی از عمل غیر خطرناک است. زیرا اشخاص را چنان به ناامیدی و یأس سوق می دهد که حتی در مورد امور خویش نیز چندان مراقبت و احتیاطی به عمل نمی آورند؛ چرا که اگر شخصی بی جهت مسئول عمل دیگری قرار گیرد چرا متعهد به رعایت مراقبت و مواظبت باشد.

بخش دیگری از استدلال های دکتربین نیز استدلال های فنی و تکنیکی مربوط به حقوق تعهدات می بود. این استدلال ها را در حقوق فرانسه می توان چنین مطرح نمود که از نظر دکتربین تکیه بر بند ۱ ماده ۱۳۸۶ ق. م برای استنباط نوعی قاعده کلی مسئولیت ناشی از عمل دیگری، ممکن نبود. در عبارات بند ۱ ماده مذکور صحبت از مسئولیت اشخاصی است که باید پاسخگوی عمل دیگران باشند. استدلال دکتربین این بود که اگر با تکیه بر این بند از ماده ۱۳۸۶ مسئولیت ناشی از عمل غیر به عنوان نوعی قاعده تلقی گردد، چنین استنباطی با دیگر بندهای ماده مزبور معارض بوده و منظور قانونگذار هم نمی توانسته این باشد؛ زیرا اگر واقعاً اراده قانونگذار این بود که در ماده ۱۳۸۶ قاعده مسئولیت ناشی از عمل غیر ایجاد نماید، دیگر چه لزومی داشت تا در بندهای دیگر، موارد مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر را احصاء نماید و این نشان می دهد که از منظر قانونگذار فرانسه مسئولیت ناشی از عمل غیر در بندهای موجود در ماده ۱۳۸۶ محصور شده است. (Radé، 2005، 8).

دلیل دیگر دکتربین، فقدان بیمه و ضعف فرهنگ بیمه بود که به نظر ایشان از جمله علل عدم پذیرش مسئولیت ناشی از عمل غیر می باشد. به نظر ایشان این بی عدالتی بود تا مسئولیت ناشی از عمل شخص بر شخص دیگری بار شود بدون این که از قبل تعهد به بیمه نمودن مسئولیت بر عهده وی بار شده باشد. البته این استدلال اخیر چندان قوی نیست؛ زیرا با این که این امر حقیقت دارد که صنعت بیمه در گسترش مسئولیت مدنی مؤثر بوده و با وجود پوشش بیمه ای اولاً فاعل فعل زیان بار در جبران خسارت تعلل نمی ورزد و ثانیاً محاکم دست خویش را در جبران خسارات بازتر می بینند؛ اما نباید فراموش نمود که در حقوق مسئولیت مدنی فرانسه تحولات زیادی به چشم می خورد بدون این که ارتباطی با بحث بیمه داشته باشد.

۷- دلایل موافقان ضمان ناشی از عمل غیر در حقوق فرانسه

با پیشرفت زمان و ایجاد تحولاتی در مسئولیت مدنی گویا نگاه دکتربین نیز مصون از تحول نمانده است. اگر در دهه های پیشین دکتربین با طرح مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر به عنوان قاعده مخالفت می ورزید، گویا امروزه در راستای پذیرش چنین قاعده ای مبارزه می کند. اولین استدلال

دکترین هماهنگ نمودن مسئولیت مدنی قراردادی و مسئولیت مدنی قهری می باشد. زیرا در مسئولیت مدنی قراردادی اگر متعهد اجرای تعهد را به دیگری واگذار کرده باشد و شخص اخیر از اجرای تعهد سر باز زند، معمولاً متعهد در مقابل متعهدله پاسخگوی نقض تعهد وی می باشد. از سوی دیگر امروزه حرکت حقوق به ایجاد وحدت مسئولیت مدنی قراردادی و قهری است. در نتیجه ایجاد قاعده مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر زمینه ساز وحدت دو مسئولیت مدنی قراردادی و غیر قراردادی است.

با نگاهی به کتب قدیمی حقوق تعهدات در فرانسه می توان به این امر پی برد که ماده ۱۳۸۶ ق. م تا سال ۱۹۹۱ بیانگر تعدادی استثناء در مورد مسئولیت ناشی از فعل غیر بود؛ در نتیجه مسئولیت ناشی از فعل غیر نیز محدود به موارد منصوص در ماده ۱۳۸۴ می شد که چاره ای جز تفسیر مضیق این موارد نبود و از منظر حقوق سنتی، بندهای ۴ و ۵ و ۶ ماده ۱۳۸۶ به مسئولیت ناشی از فعل غیر اختصاص یافته بود و استثنائی بر اصل شخصی بودن مسئولیت به شمار می رفت؛ اما از ۲۹ مارس ۱۹۹۱ با اتخاذ تصمیمی مشهور به تصمیم « بلیک»، اصلی تحت عنوان « اصل مسئولیت ناشی از فعل غیر» از این تاریخ در رویه قضایی فرانسه در مورد مسئولیت مدنی طرحی نو در انداخت که باید از این مسئولیت تحت عنوان « آنهايي که باید جوابگوی عمل دیگری باشند» یاد نمود. بر این مبنا رویه قضایی فرانسه به جای نگاه کردن به بندهای دیگر ماده مزبور که در مورد مسئولیت والدین و کارفرما و آموزگار در مورد مسئولیت ناشی از عمل غیر است به عبارات کلی موجود در بند ۱ ماده ۱۳۸۶ ق. م استناد نمود و با تفسیری وسیع از ماده ۱۳۸۶ قاعده ای کلی در مورد مسئولیت ناشی از عمل غیر به وجود آورد. حال گرچه رأی مزبور در مورد افراد معلولی بود که به مؤسسات سپرده می شدند تا از آنها نگهداری کنند اما امروزه با تفسیر دیوان در مورد مسئولیت پدر بزرگ یا مادر بزرگی که نوه به آنها سپرده می شود و از فعل نوه مزبور خسارتی به غیر وارد می شود، یا در مورد مؤسسات نسبت به عمل کارکنان، می توان به مسئولیت ناشی از فعل غیر را استناد نمود. (Benabant, 2005, 404)

از نظر حقوق تطبیقی باید خاطر نشان نمود که علیرغم پیشرفت حقوق مسئولیت مدنی فرانسه در ایجاد قاعده کلی مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر باید متذکر این امر شد که حقوق فرانسه از نظر زمانی مقام اول را دارا نیست و برخی از دیگر رژیم های حقوقی در ایجاد این قاعده بر حقوق فرانسه پیشی گرفته اند. در ماده ۱۰۵۴ قانون مدنی کبک نیز این قاعده به چشم می خورد که هر شخصی که بر دیگری کنترل دارد، مسئول اعمال شخص تحت کنترل می باشد. همچنین طبق ماده ۸۳۲ قانون مدنی آلمان در مواردی که شخصی قانوناً به جهت صغر سن یا ضعف های جسمی یا ضعف

های ذهنی شخص دیگری متعهد به مواظبت و مراقبت از وی می باشد، مسئول خسارات ناشی از اعمال شخص تحت مراقبت و مواظبت می باشد. (Radé, 2005, 11)

در یک تقسیم بندی کلی می توان چند حالت را فرض نمود که شخص در مورد فعل زیان بار دیگری مسئولیت پیدا می کند. این موارد تقریباً به صورت قاعده مند قابل تصور است. فرض اول در موردی است که شخص وظیفه دارد تا از دیگری مراقبت و مواظبت به عمل آورد و شخص تحت مراقبت و مواظبت به جهت وضعیت جسمی یا ذهنی، نیاز به چنین مراقبت و مواظبتی دارد، که در این موارد اگر شخص تحت مراقبت، به دیگری خسارتی وارد آورد شخصی که مکلف به نگهداری و مواظبت بوده، مسئول می باشد. در حقوق ایران ماده ۷ ق. م. م به این امر اشاره دارد. در مورد مبنای این مسئولیت باید اشاره نمود که به عنوان یک مصداق از این نوع مسئولیت بنای سنتی مسئولیت والدین در حقوق فرانسه، تقصیر مفروض والدین در تربیت و نگهداری کودکان بوده که از زمان صدور رأی در شعبه دوم مدنی دیوان عالی کشور فرانسه در تاریخ ۱۹ فوریه ۱۹۹۷ تغییر نموده و بدل به نوعی «مسئولیت محض» شده است. اما در حقوق ایران با لحاظ ماده ۷ ق. م. م، مبنای این مسئولیت نظریه تقصیر بوده و زیان دیده باید بار اثبات را به دوش کشد.

نتیجه گیری

در نظام حقوقی ایران و فرانسه مصادیق فراوانی از مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر به چشم می خورد. این مسئولیت یکی از تدابیر موجود در حقوق مسئولیت مدنی است تا زیان دیده به جبران کامل خسارات خویش دست یابد. در حقوق فرانسه مسئولیت مزبور، که تا چند دهه قبل به صورت استثنایی بر اصل شخصی بودن تلقی می گردید، خود تبدیل به یک قاعده و اصل شده است و رویه قضائی فرانسه امروزه صراحتاً این نوع مسئولیت را به عنوان یک اصل معرفی می نماید. از آثار علمی این تغییر نگرش این است که باب جدیدی در ادبیات حقوق مسئولیت مدنی باز شده تا شرایط و احکام مشترک این نوع از مسئولیت استخراج و مدون گردد. در حالی که در حقوق ایران چنین قاعده ای نیست و به تبع فقدان این قاعده، احکام و شرایط مشترک چنین مسئولیتی در حقوق ایران تبیین نگردیده است. با این وجود، مطالعه انگیزه تغییر ذائقه حقوق فرانسه، مبنی بر تلقی یک استثناء به عنوان یک قاعده، نشان می دهد که همان دغدغه هایی که در حقوق فرانسه وجود داشته است، مانند حمایت از فاعل فعل زیان بار و زیان دیده، در حقوق ایران نیز می تواند وجود داشته باشد. به عبارتی اندیشه ای که در حقوق مسئولیت مدنی مدرن فرانسه جاری شده و آن جلوگیری از تضییع حق زیان دیده است، در حقوق ایران نیز با تفسیر موسع از مصادیق های موجود و با تکیه به قواعدی مانند حرمت جان و مال دیگران قابل انتظار است؛ تا در آینده بتوان به قاعده ای کلی در این زمینه دست یافت. در متون فقهی، اندیشه حرمت مال و جان انسان ها چندان قوی است که یکی از قواعد فقهی را تشکیل می دهد و همین امر اقتضاء دارد تا مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر، که نوعاً به صورت تعهد مالی با موضوع جبران خسارت است، بتواند با شرایطی بر دیگری تحمیل گردد. نکته دیگر این که مهم ترین ضابطه ای که در حقوق فرانسه برای تحمیل این مسئولیت بر دوش دیگران مطرح شده، وجود اقتداری است که شخصی ممکن است بر روی شخصیت یا فعالیت دیگری داشته باشد. در مصادیق موجود در حقوق ایران نیز در مواردی چون ماده ۷ و ۱۲ ق. م. م می توان این ضابطه را مشاهده نمود. بنابراین به جای بررسی مورد به مورد مصادیق مسئولیت مدنی ناشی از فعل غیر و تشتت عقاید در این زمینه، به نظر می رسد ایجاد قاعده ای که شرایط و ضوابط آن نیز مشخص باشد، یک ضرورت است. به همین دلیل انتظار می رود تا مقنن به جای بیان مصادیق مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر در قوانین پراکنده با بیان اصول و قواعد کلی آنها اقدام به ایجاد نوعی قاعده در زمینه مسئولیت مدنی ناشی از عمل غیر نماید.

منابع

- ۱- ابن منظور، ابوالفضل جمال الدین محمد بن مکرّم، (۱۴۱۴ ق)، لسان العرب، جلد ۱۸، لبنان، نشر دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع.
- ۲- افشار منش، زهرا، تارم، میثم، (۱۳۸۹)، قاعده وزر و مقایسه آن با اصل شخصی بودن مجازات ها، نشریه مطالعات قرآنی (فصلنامه دین پژوهی و کتابشناسی قرآنی)، سال اول، شماره ۳.
- ۳- انصاری، مسعود، (۱۳۸۴)، دانش نامه حقوق خصوصی، چاپ اول، جلد ۳، تهران، نشر محراب فکر.
- ۴- ره پیک، سیامک، (۱۳۸۷)، مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه بر اساس قانون بیمه اجباری مصوب ۱۳۸۷ در مقایسه با قانون مصوب ۱۳۴۷، فصلنامه علمی پژوهشی حقوق، شماره ۲۳.
- ۵- زبیدی واسطی، سید مرتضی، فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، شیرینی، علی، (۱۴۱۴ ق)، تاج العروس من جواهر القاموس، جلد ۱۸، لبنان، نشر دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع.
- ۶- ژوردن، پاتریس، (۱۳۸۴)، همراهی فعل منتسب به خواننده و فعل زیان دیده، ترجمه ادیب، مجید، مجله کانون، شماره ۴۲.
- ۷- طاهری، حبیب الله، (۱۴۱۸ ق)، حقوق مدنی، جلد ۴، قم، نشر دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه.
- ۸- قاسم زاده، مرتضی، (۱۳۸۵)، مبانی مسئولیت مدنی، چاپ چهارم، تهران، نشر میزان.
- ۹- کاتوزیان، ناصر، (۱۳۸۷)، مسئولیت مدنی، چاپ دوم، جلد ۱، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۰- کاتوزیان، ناصر، (۱۳۷۰)، مسئولیت مدنی و ضمان قهری، چاپ اول، جلد ۱، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۱- لوراسا، میشل، (۱۳۷۵)، مسئولیت مدنی، ترجمه اشتری، محمد، چاپ سوم، تهران، نشر حقوقدان.

۱۲- محقق داماد، سید مصطفی، (۱۳۷۴)، قواعد فقه بخش مدنی، چاپ دوم، جلد ۲، تهران، انتشارات سمت.

۱۳- معین، محمد، (۱۳۷۱)، فرهنگ فارسی، جلد ۳، تهران، انتشارات امیر کبیر.

۱۴- وحدتی شبیری، سید حسن، (۱۳۸۵)، مبانی مسئولیت قراردادی، چاپ اول، قم، انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

15- Bacache, Gibeili, (2007), Droit civil, Les obligations, La responsabilité civile.

16- Benabant, Alain, (2005), Droit civil Les obligations, LOé, éd, librairie général de droit et de.

17- Radé, Christophe, (2005), DROIT A RÉPARATION, Responsabilité du fait d'autrui, Principe.

A comparative study of the guarantee resulting from the act of another and its effects in Iranian and French law

D.r Seyyed Reza Bagheri¹ / Fatemeh Naghibi Alamdardehi²

Abstract

The guarantee arising from the non-act is usually borne by persons who, because they are strategizing another activity, have the best opportunity to anticipate the damages resulting from such an activity and to cover it with insurance. For this reason, in this area of liability, the usual terms of the guarantee have been adjusted. Under French law until 1991, civil liability for a non-exceptional act was considered, and Article 1384 of the French Civil Code was interpreted in an exceptional and limited manner for some instances of liability for a non-exceptional act. From that year onwards, with the interpretation of the Court, the exception became the rule. Contrary to criminal law, in civil liability we sometimes see that the person responsible is compensated for damages that he himself did not interfere in creating. Such a responsibility for the innocent is against the principle, so in each case the question arises why one should be held responsible for the mistakes of others? The exact answer to this question must be given in each case separately, but in short it can be said that these two interests are the basis of a person's responsibility for the actions of others: Not left. The legislature only holds those responsible in any way involved in causing the damage. The group's joint and several liability for the victim reduces the risk of his or her rights being violated. Such as the joint and several liability of the usurper with someone who has lost another's property. 2- In order for a person to feel responsible for the behavior of those who work under his supervision or guidance or have been entrusted to him by law, and should not neglect his inspection and supervision. Such as the responsibility of the guardian for the actions of the children and the responsibility of the employer for the damages that the workers inflict on others.

keywords: Guarantee, civil liability, other act, Iranian and French law.

¹ Assistant Professor and Faculty Member, Faculty of Humanities, Roozbehan University of Sari. (Corresponding Author)
civildroit@yahoo.com

² Master student of private law, Faculty of Humanities, Roozbehan University of Sari.
naqibfateme76@gmail.com